

Nr 17

Justitieutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975:72 med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1975:72 har regeringen (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att anta följande

Förslag till

Lag om fortsatt giltighet av lagen (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund

dels att i 1–3, 5, 6, 8, 9 och 14 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot ordet "regeringen",

dels att lagen, vilken gäller till utgången av juni 1975, skall äga fortsatt giltighet till utgången av december 1975.

Motionerna

I den under allmänna motionstiden i år väckta motionen 1975:1122 av herr Olsson i Kil m. fl. (fp) hemställs att riksdagen beslutar att den s. k. terroristlagen inte förlängs.

I den med anledning av förevarande proposition väckta motionen 1975:2028 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar att avslå propositionen.

Utskottet

Lagen om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund, den s. k. terroristlagen, antogs av riksdagen våren 1973 med giltighet till utgången av april 1974 (prop. 1973:37, JuU 1973:18, rskr 1973:121). Genom beslut av riksdagen våren 1974 förlängdes lagens giltighetstid till utgången av juni 1975 (prop. 1974:55, JuU 1974:12, rskr 1974:150).

I propositionen föreslås att lagen får fortsatt giltighet till utgången av

december 1975. Samtidigt föreslås att i lagen görs den anpassning i formellt hänseende som betingas av den nya regeringsformen.

Terroristlagen ger möjligheter att under vissa speciella förutsättningar ingripa med skilda åtgärder, som alla har till syfte att minska riskerna för att vårt land blir skådeplatsen för internationella terroristdåd. Den tar sikte enbart på utlänningar som tillhör eller verkar för sådana grupper och organisationer, vilka genom sin tidigare verksamhet har visat att de systematiskt använder våld för politiska syften även mot oskyldiga människor i främmande land och därför kan befaras göra det också i Sverige. Utlänning som avses i lagen kan avvisas eller utvisas. Om s. k. politiskt verkställighetshinder föreligger, skall han i stället kunna bli föremål för kontroll och övervakning. Därvid skall under vissa förutsättningar även sådana spanings- och tvångsåtgärder som husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning, brevkontroll och telefonavlyssning kunna användas mot honom. Förutsättningarna för att dessa åtgärder skall kunna vidtas avviker i viss mån från vad som enligt rättegångsbalken gäller om användningen av sådana tvångsmedel vid misstanke om brott, eftersom rättegångsbalkens regler inte ger möjligheter till ingripanden uteslutande i förebyggande syfte. Ett flertal garantier mot en alltför vidsträckt tillämpning av lagen har byggts in såväl i de bestämmelser som gäller förfarandet och beslutsprocessen som i särskilda regler som har till syfte att ge underlag för en fortlöpande kontroll av hur lagen hanteras.

Lagen tillkom mot bakgrunden av de många politiska terroristdåd som under senare år hade ägt rum i stora delar av världen och som ofta urskillningslöst hade drabbat oskyldiga människor. Även i Sverige hade internationella terroristdåd ägt rum. Också under den tid som har förflutit efter lagens tillkomst har en lång rad av nya internationella terroristdåd utförts i olika delar av världen. Det har varit fråga om sådana brott som tagande av gisslan, mordförsök, mord, sabotage och kapningar av flygplan. I några fall har trafikflygplan beskjutits med granatgevär. Utskottet kan härvidlag hänvisa till en redogörelse för den internationella utvecklingen som lämnas i propositionen (s. 6-9) och vill också erinra om det helt nyligen inträffade angreppet mot Förbundsrepubliken Tysklands ambassad i Stockholm.

I motionerna 1122 och 2028 framställs yrkanden av innebörd att riksdagen beslutar att terroristlagen inte skall ges fortsatt giltighet. Till stöd för motionsyrkandena anför motionärerna principiella skäl liknande dem som anfördes i motioner i samband med lagens antagande. Framför allt vänder sig motionärerna mot att lagen avviker från principen om individuell ansvarighet. I motionen 2028 kritiseras därjämte den möjlighet lagen erbjuder till ingripande med spanings- och tvångsåtgärder utan att misstanke om inträffat brott föreligger.

Vad gäller lagstiftningens utformning i de hänseenden som berörs i motionerna har utskottet tidigare intagit den ståndpunkten att angelägenheten

av att ge lagstiftningen erforderlig effektivitet påkallar de lösningar som nu kritiseras. Utskottet har därvid också funnit att lagstiftningen tillgodoser rimliga rättssäkerhetskrav (JuU 1973:18 s. 16, 19 och 20). Av propositionen framgår att det under den tid lagen varit i tillämpning inte förekommit något som ger anledning anta att den använts på ett sätt som ställer rättssäkerheten i fara.

I propositionen anför föredragande statsrådet att en översyn av terroristlagen pågår inom arbetsmarknadsdepartementet. Översynen inriktas bl. a. på möjligheten att införa ett personligt rekvisit som grund för lagens tillämpning. Under översynsarbetet övervägs också om tvångsmedlen skall helt eller delvis avskaffas och om lagens bestämmelser kan inarbetas i utlänningslagen. Förslag i bl. a. nu nämnda hänseenden har i dagarna framlagts i departementspromemorian (DsA 1975:2) Vissa ändringar i terroristlagen. Proposition avses bli förelagd riksdagen under hösten 1975.

Utskottet, som anser att den internationella utvecklingen under det senaste året klart ger vid handen att det fortfarande föreligger ett behov av en lagstiftning till skydd mot våldshandlingar av det slag som motiverat terroristlagen, finner i likhet med föredragande statsrådet att lagen i avvaktan på de förslag som senare kommer att föreläggas riksdagen bör få gälla ytterligare en tid i sin nuvarande utformning. Giltighetstiden bör såsom föreslagits i propositionen bestämmas till utgången av år 1975.

I enlighet med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna och tillstyrker bifall till propositionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen 1975:72 och med avslag på motionerna 1975:1122 och 1975:2028 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om fortsatt giltighet av lagen (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund.

Stockholm den 29 april 1975

På justitieutskottets vägnar
ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Mattson (s), herrar Polstam (c), Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Bengtsson i Göteborg (c), fru Bergander (s), herrar Nilsson i Visby (s), Fransson (c), fru André (c), fru Andersson i Kumla (s), fru Lindquist (m) och herr Pettersson i Västerås (vpk).

Reservation

av herr Pettersson i Västerås (vpk), som anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 2 med "Vad gäller" och slutar på s. 3 med "till propositionen" bort ha följande lydelse:

Terroristlagen har mötts av en stark kritik. Enligt utskottets mening strider lagen mot den grundprincip i övrig lagstiftning, som utgår från att en klar bestämning måste göras av vad som är brottsligt. Ingreppande mot en person skall sålunda få göras enbart när det föreligger konkretiserade misstankar, knutna till faktiskt planlagda eller verkställda brottsliga handlingar. Terroristlagen bryter mot denna princip och är därför ett främmande element i den svenska lagstiftningen. Terroristlagen utgår ifrån lämplighetsbedömningar. Den dömer ohörda: blotta misstanken att en person skulle tillhöra en organisation som använder våld kan leda till åtgärder mot denne. Avvisning och utvisning kan ske av oskyldig, på förhand dömd person, som icke ens haft brottsligt uppsåt då han/hon sökt sig till Sverige. Vidare ger lagen vidsträcktta möjligheter i s. k. förebyggande syfte till husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning, brevkontroll och telefonavlyssning. Dessa medel får användas – inte som enligt rättegångsbalken enbart vid misstanke om inträffat brott utan i förebyggande syfte – dvs. om polisen finner det lämpligt att utsätta någon för sådana åtgärder. Detta är drag i terroristlagen som gör att den är ett allvarligt hot mot rättssäkerheten.

Redan på grund av det nu sagda bör lagen utmönstras ur det svenska rättssystemet. Den fyller inte något verkligt förebyggande syfte, vilket bl. a. det nyligen timade dramat på Förbundsrepubliken Tysklands ambassad i Stockholm visade.

Den redovisning av lagens tillämpning som finns i propositionen ger icke heller anledning för utskottet att revidera denna ståndpunkt, som också omfattas av en opinion som vuxit sig allt bredare från det att lagförslaget första gången blev känt.

Vad föredragande statsrådet anför om en pågående översyn av lagstiftningen i syfte att i någon mån tillgodose de kritiska synpunkter utskottet i det föregående anfört utgör enligt utskottets mening ej skäl att låta terroristlagen gälla längre än som senast bestämts.

Under hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionerna 1122 och 2028 samt avstyrker bifall till propositionen.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motionerna 1975:1122 och 1975:2028 avslår propositionen 1975:72.

Särskilt yttrande

av herr Westberg i Ljusdal (fp):

Jag delar naturligtvis avskyn mot den ökande användningen av våld och terror. Likaså fördömer jag det förakt för enskilda människoliv som kännetecknar vissa grupper och organisationers verksamhet. Jag anser lika självklart, att den svenska rättsstaten måste ha möjlighet att förhindra terror och våldsdåd. Jag ansluter mig till detta syfte med terroristlagen. Mot lagen i dess nuvarande utformning finns dock befogad kritik utifrån rättssäkerhetssynpunkter. I propositionen anför föredragande statsrådet emellertid, att "en översyn av terroristlagen pågår inom arbetsmarknadsdepartementet". Översynen inriktas uppenbarligen på att tillgodose den anförda kritiken. Proposition avses bli förelagd riksdagen under hösten 1975. Mot denna bakgrund vill jag inte motsätta mig en förlängning av terroristlagen till årsskiftet. Sverige bör självfallet även positivt delta i försöken att åstadkomma internationella sanktioner mot terrordåd.

